

[Ministeren for kulturelle anliggender.]

relsen drøfter et kunstværk, og det er jo muligt, at et af bestyrelsens egne medlemmer tager ud og ser på det; det er også muligt, at den samlede bestyrelse gør det; men det skulle være muligt for bestyrelsen at bemyndige et kyndigt menneske til at se på kunstværkerne i en by, i en egn eller måske endogså i en landsdel. Men det må altså være et arbejde, der er af begrænset karakter.

Det ærede medlem hr. Morten Lange betonedede, at Eckersberg-Thorvaldsensfondets tilskudsordninger må ses som ækvi-valens for en royaltordning, som ikke hidtil har kunnet gennemføres. Jeg kan ikke være uenig med det ærede medlem herom. Jeg anser fortsat en royaltordning for vanskeligt gennemførlig og ville tro, at den, jfr. erfaringerne fra andre lande, ikke indeholder nævneværdige midler.

Det ærede medlem hr. Arne Bertelsen mente, at radio og fjernsyn har hæmmet og sinket arbejdet med den monumentale kunst. Jeg tror tværtimod, at fjernsynet kan være en banebryder og vist også har været det for kunstforståelse, for interesse for kunst. Jeg har i hvert fald set aldeles udmærkede udsendelser om kunst i fjernsynet. Det ærede medlem var lidt pessimistisk over for den industrielle, konforme gennemsnitskultur, som synes at brede sig på en sådan måde, at et meget stort antal mennesker anvender de nemmest mulige kulturelle midler til underholdning og forstrøelse, som det vist hedder på svensk. Jeg ville tro, at der er en stadig voksende kerne af mennesker, der virkelig forstår, virkelig søger at indleve sig i de værdier, der knytter sig til kunsten. Der er procentvis mange flere end før, der har sådanne interesser. Det er jo klart, at med de industrielle massemidler er der hundredtusinder, der nu er draget ind i læsningens kunst. For 2-3 generationer tilbage var der mennesker, der overhovedet ikke læste, mens mennesker på et tilsvarende niveau nu læser; de begynder måske ved den nemmeste ende, men man må ikke lade sig vildlede heraf. Sagen er vistnok trods alt den, at der er en stigende forståelse og en stigende interesse just for de ting, der er af kvalitet.

Hermed sluttede forhandlingen.

Ændringsforslagene nr. 1 og 2, § 1, således ændret, og § 2

vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling
vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om teatre.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 1809, fremsættelsen i tidenden sp. 4525).

Formanden: Sammen med denne sag foretages den sidste sag på dagsordenen, nemlig:

Første behandling af forslag til lov om ændringer i biografteaterloven. (Filmsfonden).

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 1805, fremsættelsen i tidenden sp. 4538).

Lovforslagene sættes til forhandling.

Niels Matthiasen: „Ikke sandt, mine damer og herrer, se jer i et spejl“. Med denne replik slutter den italienske digter Goldoni direkte henvendt til publikum sin muntre komedie „Mirandolina“ og giver i virkeligheden samtidig et svar på det evige spørgsmål om teatrets betydning, og det spørgsmål vil nok blive stillet efter fremsættelsen af dette forslag til lov om teatre.

Der skal nok være dem, der rundt omkring i landet vil spørge: hvad gør det godt for? Der skal nok være dem, som vil mene, at teatret ikke er et samfundsanliggende mere i dag end før. Lidt komisk endda vil de måske synes, at vi her i landet skal have den første teaterlov 2500 år efter, at Thespiskærren satte sig i gang. Kan teatret ikke fortsat klare sig selv, teatret, som dog tilhører de privilegerede? Det kom måske til det undervejs, men i sit udspring er teatret en folkelig kunstart, et åndeligt demokrati. Dets egentlige mission er at få sine tilskuere til at tænke og erkende, at forløse deres tanker. Derfor

[Niels Matthiasen.]

holder teatret det noksom berømte spejl op og lader os se deri, og vi ser os selv, måske ikke altid med lige udelt glæde, måske med vrede eller sorg, måske med begejstring eller tilfredshed. Teatret giver os kriteriet til at afgøre, hvad der er godt, og hvad der er ondt. I et samfund er det politiske liv, de love, vi giver i dette høje ting, dets videnskab, den økonomi, vi kender, en refleks af, hvilke tanker der rører sig i menneskene, men kunsten er menneskenes tanker. Man kan udtrykke sig i et maleri, man kan forme en skulptur, inspireres gennem musik, og man kan gennem bogen åbne nye verdener, men ingen anden kunstart samler som teatret alle kunstneriske udtryksformer til en enhed og levendegør den menneskelige tanke.

Teatret taler tværs igennem tiden, de græske digtere, Shakespeare, Molière, vor egen Holberg og Oehlenschläger og vore dages dramatikere taler til os fra scenen, frigjort af tidens kræfter. Teatret er til lyst, men ej blot til lyst, det er også et våben i demokratiets tjeneste. Det er farligt for dem, som vil undertrykke den frie tanke; det er det, vi har teatret til, men våben koster penge, også teatret koster penge. Det er imidlertid ikke noget nyt. Det har det altid gjort. Tidligere var det konger, fyrster eller mæcener, som betalte teatrets underskud, men i dag må det være os, der i fællesskab må spørge os selv: kan vi undvære teatret, har vi virkelig råd dertil? Vil vor kultur uden teatret ikke blive både fattig og uden sammenhæng? Vist så. Derfor må vi skabe rammerne for et rigt og levende teaterliv, et kæmpende teaterliv. Det er det, denne lovgivning skal medvirke til.

I den højtærede kulturministers fremsættelsestale hed det jo, at de to lovforslag, som i dag behandles, er bygget på den betænkning, som blev afgivet af den teaterkommission, regeringen nedsatte i 1954, og man må måske have lov til at komplimentere den højtærede minister og ministeriet for kulturelle anliggender for, at de på dette grundlag har kunnet formulere en lovgivning, som skaber grundlaget og rammerne for en oplomstring af teatret.

Om selve grundlaget for teaterdrift skal jeg ikke gøre mange bemærkninger. Det

kunne vel være ønskeligt, om der var fri teaternæring. På den anden side er man fra mit partis side enig i den betragtning, at med de få teatre, der i øjeblikket findes, må man sikre, at ikke underholdningsteatret, hvor fremragende det end er, alene bliver rådende. Ikke alene fru Thalia, men også fru Melpomene skal have husrum.

De traditionelle former for teaterdrift her i landet er det kgl. teater, der har sin egen lov, landsdelsscenerne, de rejsende teatre og de private teatre. Med særlig glæde ser man den yderligere fremskudte position, landsdelsscenerne har fået i dette lovfor-slag. Disse scener har gennem de senere år fået en stadig større betydning, og den indsats, der gøres på disse scener, fortjener at få de bedst mulige økonomiske arbejdsmuligheder, som kan udbygge deres position.

Muligheden for oprettelse af en sønderjysk landsdelsscene er væsentlig. En sådan vil kunne få en vældig betydning i den kulturkamp, som nødvendigvis altid vil eksistere i et grænseland. Også skolescenen bør kunne inddrages i dette arbejde. At andre er klar over betydningen af landsdelsscenen i grænselandet, fremgår af lovforslagets bemærkninger, hvor man hører om, at Den vesttyske Forbundsrepublik til de 3 scener i Sydslesvig — Flensborg, Slesvig og Rendsborg — yder mere end 2,1 mill. D-mark i tilskud, fordelt mellem stat og kommune.

Det må også hilses med tilfredshed, at man vil muliggøre egentlige kommunale teatre efter landsdelsscenernes regler.

Lige så vigtig er imidlertid efter min mening § 16 i kapitel 4, der omhandler anden teatervirksomhed, idet jeg går ud fra, at der her ligger en løfteparagraf, som kan finde anvendelse, hvor forsøgsteatre, nye initiativer uden den fornødne kapital, søger at kæmpe sig frem.

Gennem den jyske og den fynske opera har man fået placeret operaen uden for København, og de har fået en smuk placering i offentlighedens bevidsthed. Jeg ville tro, at de bestemmelser, som i lovforslaget findes om opera- og balletvirksomhed, bl. a. kan udnyttes til en udbygning af disse operascener, samtidig med at landsdelsorkestrene bliver udbygget. Det ville vel egentlig være rimeligt, om man sigtede mod en landsopera, f. eks. etableret

[Niels Matthiasen.]

i forbindelse med det kgl. teaters operakademi, hvis elever forpligter sig til 3 års engagement, men hvor det kgl. teater af tekniske grunde ikke altid er i stand til at give dem opgaver nok. Det kunne der rådes bod på ved at lade dem optræde i forbindelse med en landsopera omfattende både den fynske og den jyske operascene.

På samme måde ville det vel være rimeligt, om man skabte et fast balletensemble til landsdelsscenerne, ikke mindst nu da fjernsynet har medvirket til en stigende interesse for denne teatrets stumme kunst. Jeg har tit tænkt på, om noget sådant ikke kunne etableres i forbindelse med Tivolis balletkorps, hvis medlemmer dermed kunne sikres fast engagement hele året. Den mulighed foreligger også, at man kunne sikre det økonomiske grundlag for den skandinaviske ballet gennem en tilknytning til landsdelsscenerne.

Også lovforslagets bestemmelser om teateruddannelse er vigtige, men man må sigte videre end til alene at sikre de eksisterende elevskoler de bedst mulige uddannelsesvilkår. Sigtet må være oprettelse af et teaterakademi, hvor ikke blot skuespillere, men også alle andre, som er knyttet til teatret, de, som udfylder deres opgave, uden at publikum ser det, de, der som instruktører, scenemestre og belysningsmestre er med til at opnå en helstøbt forestilling, kan uddanne sig i deres fag. En sådan mulighed ville få indflydelse på alle sider af teaterlivet. Også fjernsynsteatrets medarbejdere ville kunne drage nytte deraf lige så vel som det rejsende teater og skole-scenen.

Det er på tide, at man beskæftiger sig med det rejsende teater, hvoraf mange præsterer en værdifuld kunstnerisk indsats, medens andre anlægger et repertoire, som både er traditionelt og interesseløst, så det snarere nedbryder end stimulerer teaterinteressen.

Forslagets bestemmelser om oprettelse af et fællesorgan til en fornuftig planlægning for det rejsende teater er nyttig. Som det er i øjeblikket, sker det gang på gang, at forskellige byer får besøg af både 2 og 3 turneer inden for den samme måned.

Det måtte være mere rimeligt, også for de

rejsende teaterselskaber, at fordele disse turneer over hele sæsonen.

Ved siden af de her omtalte former for teaterdrift står tilbage at nævne de private teatre. De skal have hjælp til selvhjælp. Det kgl. teater og landsdelsscenerne har visse repertoiremæssige forpligtelser. Det er kun i begrænset omfang, at de er stedet, hvor den nye dramatik udfolder sig. Ny-skabelserne inden for teatret opstår af forsøg, forsøg, som mange gange mislykkes, og på mislykkede forsøg tjener man sjældent penge. Det er de private teatres risiko at åbne plads for nye retninger, nye navne og eksperimenter, som der ikke er plads til inden for de officielle rammer og forpligtelser.

For at sikre de private teatre uafhængighed, så at de hverken skal være bundet af rent kommercielle interesser eller forpligtelser i valget af repertoire og skuespillere, fordi de modtager støtte af stat og kommune, er det bedst, at hjælpen ydes indirekte og ikke direkte. Det sikrer, at der virkelig bliver tale om frie teatre.

Forslagets bestemmelse om en billetkøbsordning, som giver unge under uddannelse og andre særlig interesserede mulighed for teaterbesøg, sikrer dette. Billetkøbsordningen gælder næsten alle under uddannelse; men hvorfor i alverden har man dog glemt de værnepligtige, hvem en sådan adgang til teaterbesøg måske netop kunne give indhold i en intellektuelt set ikke alt for spændende perioder?

Gennem billetkøbsordningen kan publikumsorganisationernes arbejde støttes gennem statens afholdelse af udgifterne ved en rationel og fornuftig administration. For teatrene vil billetkøbs- og abonnementsordning betyde, at risikoen nedsættes væsentligt. I gamle dage regnede teatrene med, at en fyldningsprocent på 30-35 var nødvendig, for at forestillingen skulle spille sig hjem. I dag må man kalkulere med 60-70 pct., for at det samme skal ske. Ved at gennemføre billetkøbs- og abonnementsordning i udvidet form vil man netop kunne dække den difference, der eksisterer, når man sammenligner før med nu.

Også på et andet område kan man støtte de private teatre. Der er i forslaget afsnit om teaterbygninger åbnet mulighed herfor.

[Niels Matthiasen.]

Riddersalen er vel nu for bestandig tabt for teatret, og Allé-Scenens skæbne er endnu ikke afgjort. I dag til formiddag har bygningens ejere givet Teaterselskabet af 1962 bygningen på hånden i 14 dage til en salgssum af 1 050 000 kr. Spørgsmålet er nu, om man ved oprettelse af en selvejende institution, som har til hensigt at drive teaterbygningen uden profitformål, kan opnå de lån og garantier fra stat og kommune, som er nødvendige til sikring af fortsat drift af Allé-Scenen. Forholdet er nemlig det, at de krav, der normalt stilles af teaterbygningernes ejere, næsten umuliggør det for bevillingshaverne at skabe en fornuftig økonomisk baggrund for teatrets drift. Det er i virkeligheden dobbelt driftsherrevinst, som skal ind på teaterdrift: først gevinsten til bygningsejerne og dernæst til dem, der skal drive teatret og skabe økonomisk mulighed for at sætte nye forestillinger op. Det kan teatrene ikke bære, og mange, som måske ellers gerne ville forsøge sig, viger tilbage på grund af denne urimelige økonomi. Man kan frygte, at flere af de eksisterende teatre i det lange løb vil blive nedlagt, fordi bygningsejerne i langt højere grad kan opnå økonomiske gevinster ved enten at udleje teaterbygningerne til andre formål eller nedlægge dem og bygge forretningsejendomme på grundene. Det er derfor ikke nok, at man i denne lovgivning åbner mulighed for, at stat og kommune i fællesskab kan medvirke til at gøre teaterbygningerne til selvejende institutioner. Hvis ejerne nemlig ikke vil, er der ingen mulighed for at sikre teaterbygningerne. Der bør i loven indføres en bestemmelse om, at det offentlige om fornødent kan sikre en teaterbygning ved ekspropriation, eller i hvert fald om, at teaterbygninger ikke må nedlægges.

Det ville være lykkeligt, som nye teaterbygninger kunne rejses, og ofte har man beklaget, at Københavns tidligere overborgmester H. P. Sørensen's tanke om opførelse af et stadsteater ikke blev gennemført. En af årsagerne hertil var vel nok den, at lejen for et sådant teater årligt ville ligge omkring 1 mill. kr. Det siger sig selv, hvor svært det ville blive at skulle spille disse penge hjem, samtidig med at de normale driftsudgifter skulle afholdes. Derfor gælder

det om at sikre de eksisterende teatre, de eksisterende scener, på en sådan måde, at den dobbelte driftsherrevinst fjernes og lejen kommer ned på et rimeligt niveau.

Fra ministeriets side ønsker man, at loven skal fornys om 5 år. Det er rimeligt ved en nydannelse som denne, at man ser, hvordan loven virker, og inden for et kortere åremål tager den op til revision på grundlag af de erfaringer, man har gjort, efterhånden som rammerne udfyldes. Men under udvalgsarbejdet er det nok rigtigt at tage et par enkelte spørgsmål op, som så allerede ved lovens tilblivelse kan finde deres løsning.

Amatørteatret er nødtørftigt nævnt. Amatørteater er jo flere ting. Der findes både det ideelt drevne amatørteater, som har sin vældige kulturelle betydning gennem skabelsen af en aktiv teaterinteresse, og dets arbejde bør vel støttes gennem en konsulentvirksomhed, som skaber bedre baggrund for denne ideelle opgave. Inden for amatørteatret er der imidlertid også foretagender, som nærmer sig diletantkomedien, foretagender, som rent forretningsmæssigt tilbyder foreninger landet over deres stykker og udfolder en slags halvprofessionel teatervirksomhed, der direkte konkurrerer med de rejsende teatre. Noget sådant kan ikke være amatørteatrets opgave, og der er grund til at kortlægge dette forhold.

En anden ting, som det ville være rart at få oplyst, står i forbindelse med teaterrådet, der skal bestå af mindst 7 og højst 12 medlemmer med repræsentanter for landsdelsscenerne, bevillingshaverne i hovedstaden og provinsen, skuespillerne og de dramatiske forfattere. Der savnes én ting, nemlig en repræsentation for publikum. Er det lovens hensigt at skabe en sådan repræsentation blandt teaterrådets 12 medlemmer?

Til lovforslaget om teatre knytter sig lovforslaget om ændringer i biografteaterloven som følge af, at statens tilskud til teaterformål fremtidig skal søges bevilget på finansloven i stedet for at ydes af filmfondens midler. Der er derfor ingen grund til at komme med særlige kommentarer, for det er i virkeligheden kun en ajourføring med lovforslaget om teatre. Derimod vil overførelsen til finansloven nok give anledning til nogle kommentarer. Man vil

[Niels Matthiasen.]

spørge: hvad koster denne lov? Der er tale om en udgiftsstigning på ca. 2 mill. kr. Efter min opfattelse er det meget i underkanten af, hvad der i virkeligheden er nødvendigt. Man kan ikke spare sig til fremskridt, slet ikke på kulturlivets områder. Vi må på et eller andet tidspunkt gøre os klart, at kultur i dag med den ændring, der har været i samfundet, kræver større investeringer end på noget tidligere tidspunkt. Det er ikke kun materiel velstand, og det er ikke kun militær, der forsværer et land, det er også dets kultur, og i denne spiller teatret sin store rolle som forløser af menneskenes drømme og ønsker.

Med disse bemærkninger kan jeg tilsige mit partis velvillige behandling af de foreliggende lovforslag.

Harald Nielsen: Det foreliggende lovforslag om teatre, som jo ikke skal færdigbehandles i dette folketingsår, og som der derfor bliver god tid til at drøfte i udvalget, sigter mod gennem en øget støtte til teatrene at fremme den kunstart, som de repræsenterer, og at fremme interessen for dem, sådan at flere og flere får del i den berigelse, som det er at komme i teatret, når det repræsenterer virkelig god kunst. Venstre har ikke noget som helst principielt imod, at staten støtter denne kunstart, som har stor folkelig og kulturel værdi, ganske på samme måde som vi støtter andre kunstarter. Vi støtter jo malerkunsten og billedhuggerkunsten, vi støtter tonekunsten, vi har vore bevillinger på finansloven til litteraturens folk, og det er ganske rimeligt og naturligt, at staten også tager sig for at støtte teaterkunsten, som jo også er en kunstart, det ved vi, der er meget kostbar og udgiftkrævende. Derfor kan der være god rimelighed i, at man nu får en teaterlov, hvor man søger at lægge forholdene ind i bestemte rammer. Men det betyder naturligvis ikke, at vi er uinteresserede i, under hvilken form denne støtte skal gives. Vi er stærkt interesseret i, at

det bliver i en form, så vi virkelig ved, hvilke udgifter vi her står over for, idet vi har den opgave altid at tage økonomiske hensyn og sikre, at statens udgifter ikke vokser ud over, hvad der er rimeligt og nødvendigt.

Det foreliggende lovforslag opretholder bevillingssystemet. Det har gennem lange tider været sådan herhjemme, at driften af biografteatre og teatre ikke har været fri næring. Det har krævet en bevilling fra justitsministeriet at drive et teater. Bevillingsmyndigheden skal dog efter det nu fremsatte lovforslag overgå til kulturministeriet. Efter denne ordning er teaterdrift såvel som biografteaterdrift et monopol, et privilegium, om man vil, som det ligger i de politiske magthaveres hånd at uddele. Det siger sig selv, at man ikke ud fra en liberal samfundsofattelse kan synes særlig godt om et sådant system. Derfor har venstre og de konservative også tidligere, da biografteaterloven var til behandling, foreslået bevillingssystemet ophævet. Når man ikke ved den lejlighed tog teatrene med, var det, dels fordi det dengang var biografteaterloven, man behandlede, dels fordi det rette tidspunkt til at rejse spørgsmålet også for teatrenes vedkommende måtte være, når der på baggrund af teaterkommissionens arbejde kom et lovforslag frem om teatrenes forhold. Det er et sådant lovforslag, der nu foreligger, og i det opretholdes altså bevillingssystemet, men det kan jo ændres under folketingets behandling af lovforslaget, såfremt der kan samles et flertal for en mere liberal ordning, og det håber jeg at der kan.

Hovedargumentet for bevillingssystemets opretholdelse har hele tiden været, at det skulle være særlig egnet til at sikre et vist kulturelt og kunstnerisk niveau, medens omvendt fri næring skulle befordre en udvikling i retning af en lavere standard og alt for megen overvægt på det rent underholdningsmæssige, en påstand, for hvis rigtighed jeg i hvert fald endnu aldrig har set noget afgørende bevis. I Sverige har man,

[Harald Nielsen.]

så vidt jeg ved, fri teaternæring, og jeg tror ikke, det er muligt at godtgøre, at svensk teater er af ringere kulturel og kunstnerisk kvalitet end dansk teater. Svagheden ved bevillingssystemet er ikke vanskelig at få øje på. Det kan ikke undgås at komme til at virke noget vilkårligt, som en mere eller mindre tilfældig begunstiging af enkelte personer eller institutioner, og det lader sig vanskeligt bestride, at bevillingssystemet åbner mulighed for politiske misbrug. Det rigtige vil derfor efter min anskuelse være at ophæve bevillingssystemet og indføre fri teaternæring. Det betyder jo ikke, at myndighederne derved afskæres fra at opstille visse krav og betingelser for udøvelse af teatervirksomhed; det betyder, at enhver, der kan opfylde disse krav og betingelser, også har fri adgang til at forsøge sig på dette felt, og det kunne vel også tænkes, at en sådan friere adgang for dem, der føler sig kaldede, kunne virke til nye fremstød og nyt liv på det kunstneriske område. Det er vel ikke ukendt, at en beskyttet og privilegeret stilling let fører til stagnation, til stivnen i én gang vedtagne former.

I afsnittet om bevillingssystemet er der en ændring, hvis rigtighed man nok kan drage i tvivl. Hidtil har det været sådan, at en teaterleder for et privat teater skulle stille et vist depositum, et beløb, der gav sikkerhed for, at skuespillere og andre kunne få deres tilgodehavender, hvis teatret krakkede, og det synes jeg er en udmærket ordning. Det giver jo en personlig risiko, som animerer til at optræde så kunstnerisk forsvarligt som muligt. Nu indføres der mulighed for, at dette depositum kan erstattes af en statsgaranti, således at depositumet kan bruges til forestillinger. Om det er nogen rimelig og god ordning, stiller jeg mig meget tvivlende over for. Det er nok sådan, at man, hvis man senere får gode forestillinger og gode indtægter, skal betale tilbage, men jeg ser af lovforslaget, at de tilskud, som sådanne rent private teatre kan få, nok skal tilbagebetales, men tilbagebetalingspligten ophører efter fem år.

Vi kan som sagt tilslutte os det princip, at man støtter teatrene; vi kommer derefter til spørgsmålet om, under hvilke former det skal ske. Det har hidtil været således, at

støtten er ydet gennem filmsfonden; for landsdelsscenerne Århus, Ålborg og Odense dog ved bevillinger på de årlige finanslove samt støtte fra de stedlige kommuner. De såkaldte institutionsteatre, der har turnerende virksomhed, Arte, Andelsteatret og Dansk Folkescene, har på samme måde årligt oppebåret et tilskud, men dette tilskud har de fået fra filmsfonden, og de øvrige rejsende teatre og privatteatrene har i økonomisk kritiske situationer også efter indstilling fra justitsministeriet og med finansudvalgets godkendelse kunnet få hjælp fra filmsfonden.

Ved siden heraf har man så det kgl. teater, som har sin særlige lov og sine særlige forpligtelser med hensyn til repertoire og med hensyn til at vogte vore nationale traditioner inden for dette kunstområde. Den højtærede kulturminister foreslår, at denne ordning består, som den er, men det er dog nok en overvejelse værd, om det ikke ville være rigtigt, at få en virkelig helhedsløsning, således at man drog det kgl. teater med ind under den teaterlov, man nu vil give. Jeg kender nok begrundelsen for, at det kgl. teater skal være en særlig institution med sine særlige forhold, men jeg mener alligevel, at vi i det kommende udvalg skal drøfte, om det er rigtigt at skille det ud for sig selv, og om det ikke også burde høre hjemme under teaterloven.

Hele det tilskudssystem, vi har haft, har naturligvis ikke været uden fejl og mangler, og der er jo mange, der mener, at en væsentlig fejl navnlig har været, at tilskuddene har været meget ulige fordelt. Når hensyn tages til, hvor meget der ofres på det kgl. teater, er provinsen så afgjort stedbarn, selv om det naturligvis må erkendes, at det kgl. teaters kunst gennem en vis beskedent turnévirksomhed også kommer egnene uden for hovedstaden til gode. Der kan altså nok findes grunde for, at man nu skrider til en revision, men den bør gennemføres på en sådan måde, at der tages behørigt hensyn til sund økonomi, og her kan jeg ikke tilbageholde en bemærkning om, at jeg ikke er sikker på, at den højtærede kulturminister i alle enkeltheder har truffet det rette.

Hovedretningslinjen i lovforslaget er, at støtten fremtidig skal ydes som tilskud, statsgarantier og lån, og denne støtte skal

[Harald Nielsen.]

omfatte såvel driften som etableringsudgifterne ved særlig dyre forestillinger. Den skal muliggøre sikringen af teaterbygninger, så at de bevares til teaterformålet; der skal gives tilskud for at fremme publikumstilslutningen, d.v.s. tilskud til drift af faste publikumsorganisationer med abonnementsordninger og tilskud til billetkøbsordninger navnlig for de studerende. Teaterrådet skal udstyres med en konsulent til at bistå de nævnte publikumsorganisationer, og for landsdelsscenernes vedkommende skal staten dække halvdelen af driftsunderskuddet under forudsætning af, at kommunerne yder den anden halvdel, og staten skal dække tre fjerdedele af bygningsudgifterne, forrentning og afdrag o.s.v.

Det er hovedpunkterne, og selv om en del af udgifterne ved denne ordning kan beregnes, er det jo i sin helhed ganske uoverskueligt, hvad det vil løbe op til i penge, når den skal føres administrativt ud i livet. Vi kan ikke vide noget som helst om, hvilke beløb der skal bruges til de nævnte publikumsorganisationer, teaterbygningerne og deres bevarelse såvel som til forestillinger, der er særlig dyrt sat op. Vi står altså her ganske usikre over for, hvad det egentlig er, vi indlader os på i retning af nye statsudgifter, og vi har derfor inden for venstre den opfattelse, at vi ved det videre arbejde med dette lovforslag må se at finde frem til fuld klarhed over, hvilke nye udgifter lovforslaget egentlig indebærer, og at vi ved denne form for støtte til teatrene selvfølgelig må sikre os, at den bliver ydet på en sådan måde, at teaterlederne virkelig har en interesse i at føre en sund økonomi. Men der bliver jo, som jeg allerede har nævnt, særdeles god tid til at behandle dette lovforslag, og der er mange andre enkeltheder i lovforslaget, som jeg ikke her skal komme ind på, men som vi også meget gerne vil se nøjere på i det udvalg, som jeg går ud fra skal nedsættes.

Tilbage er forslaget om ændringer i biografteaterloven. Det er der for så vidt ikke meget at sige om ud over, at man jo stryger de bestemmelser, hvorefter man hidtil har ydet støtte til teatrene. Man foretager også enkelte andre ændringer. Filmsfondens midler til forskellige ting har jo hidtil været givet inden for en vis beløbsramme; denne

beløbsramme stryger man. Jeg ved ikke, om det er rimeligt og hensigtsmæssigt; det må vi også have nærmere besked om i udvalget.

Endelig er der til sidst en bestemmelse om det, der bliver tilovers i filmsfonden, når de formål, som efter loven skal støttes af filmsfondens midler, er tilgodeset. Det, der bliver tilbage, har jo hidtil været stillet til rådighed for undervisningsministeren til støtte af kunstneriske og kulturelle formål. Den højtærede kulturminister har gjort opmærksom på, at det drejer sig om et par hundrede tusinde kroner om året, hvoraf den højtærede minister reserverer sig selv de 150 000 kr., medens undervisningsministeriet får 50 000 kr. Jeg vil også gerne i det kommende udvalg have nøjere rede på, om det er en rimelig fordeling.

Ellers vil jeg sige om biografteaterlovforslaget, som jeg allerede har sagt om teaterlovforslaget, at vi vil naturligvis også for biografteatrene rejse krav om indførelse af fri næring, og i forbindelse hermed kommer jo også hele spørgsmålet om filmsfonden op til drøftelse. Det er vel et spørgsmål, om man skal bevare den.

Med disse få bemærkninger skal jeg sige til den højtærede minister for kulturelle anliggender, at vi er velvilligt indstillet over for formålet, men vi må tage forbehold over for en lang række enkeltheder. Så må vi se, hvilket resultat vi kommer til under udvalgsarbejdet.

Gottschalek-Hansen: Det foreliggende forslag om lov for teatre markerer en begivenhed i dansk teaterliv. For første gang i scenekunstens historie søges der skabt mulighed for en virkelig og effektiv statsstøtte til de private teatre, og det såvel til deres drift som til deres vedligeholdelse, hvad enten det drejer sig om stationære teatre i hovedstaden og provinsen eller om de rejsende teaterselskaber.

Man kan i og for sig beklage, at et initiativ som det, lovforslaget giver udtryk for, er nødvendigt. En fornuftig og rationel teaterdrift burde i økonomisk henseende kunne hvile i sig selv. Den lødige kunst er sin pris værd også for den, der som tilskuer nyder den kunstneriske præstation. Men forholdet er vel det, at den forhen så yppige, livsglade og blodrige gudinde Thalia her i Danmark

[Gottschalck-Hansen.]

efterhånden er blevet en ældre, skrøbelig dame, der har usigelig svært ved at klare sig, og som derfor i ordets bogstaveligste forstand må have folkepension, vel at mærke af en anden størrelse end den gængse. Ganske vist har kulturlivet og enhver form for kunst, også den, der udfoldes på scenen, hidtil fået hjælp, bistand og støtte fra det offentlige, uden at den derved på nogen måde har prostitueret sig, men en lovgivning med de aspekter, som det foreliggende lovforslag indebærer, er unægtelig en nydannelse, der utvivlsomt engang vil blive karakteriseret som en teaterhistorisk be-drift.

Jeg er i princippet enig i det foreliggende lovforslag. Det er simpelt hen nødvendigt for et samfund som det, vi tilhører, at holde liv i scenekunsten, hvad enten det er skuespil, opera, ballet, operette eller revy. Mennesket lever nu engang ikke af brød alene. Vi har alle et naturligt behov for fra tid til anden at opleve den gode kunst, således som den kan præstere i teatrets verden, og vi bør tilstræbe, at denne kunst i så høj grad som menneskelig muligt bliver fælleseje.

Når teatret i øjeblikket befinder sig i en krise, har dette utvivlsomt flere årsager. Der er således næppe tvivl om, at radio og fjernsyn holder mange lyttere og seere hjemme. Det er nu engang mere bekvemt at sidde i en magelig stol i sit hjem og få det hele serveret i stuen fremfor at skulle ulej-lige sig af sted til et teater. Men det ville være uret, om man gav television og lyd-radio skyld for alle vanskeligheder, der møder det klassiske teater. En afgørende årsag til den sløje økonomi er selvsagt publikums svigtende fremmøde, og det har formentlig sin forklaring i, at der alt for ofte fremføres dårlige stykker. Folk gider simpelt hen ikke gå hen for at se noget komplet ligegyldigt eller måske direkte ringe.

Det repertoire, vi præsenteres for, er des-værre ofte under lavmålet. Intet fornuft-væsen vil bestride, at der i den moderne kunst findes meget vandbakkelse: det fyl-der nok rent udvortes, men indeni er det tomt og luftigt. Det ville være en lykke, om vi kunne opleve en fornyelse i dansk dramatik. Det trænger vi til. Den højt-ærede minister er jo ikke alene en sprogets

mester, men også en fin pennefører. Var det ikke en idé, om kulturministeren ned-lagde sit embede og begyndte at skrive skuespil? En sådan beslutning ville ganske givet vække stor glæde i vide kredse af vort folk.

Det er imidlertid ikke alene det ordinære skuespil, der er kommet på livets skygge-side. Det samme er i beklagelig grad tilfæl-det med en del af de moderne revyer. Jeg ved godt, at når man når en vis alder og begynder at tale om de gode, gamle dage, så er det et tegn på, at forkalkningen måske gør sig gældende, men jeg har nu en fornem-melse af, at revyen tidligere var mere mor-som, virkelig vittig. I dag kan man meget ofte opleve den tvivlsomme fornøjelse at blive budt på en lummer cocktail, hvis vig-tigste ingredienser er blasfemi og sjofelhed. Jeg har for ikke længe siden oplevet det i et københavnsk revyteater, og jeg skammer mig egentlig over, at noget sådant kan finde sted i et kultursamfund som det dan-ske. Det har aldrig nogen sinde været men-ingen med teatrets ide.

Foruden de allerede nævnte grunde fin-des der, så vidt jeg kan se, endnu én, som gør det uhyre svært for privatteatrene at klare dagen og vejen. Jeg tænker på det store og stadigt stigende omkostningsniveau, disse teatre har at kæmpe med. Lønninger, materialer, leje, transport og skatter vokser år for år, medens indtjeningsmulighederne stagnerer eller måske ligefrem er i tilbage-gang. Enhver kan sige sig selv, at sådanne tilstande ikke er holdbare. Jeg finder det derfor naturligt — ikke mindst da jeg betragter teatret som en virkelig samfunds-gavnlig institution, når det ledes rigtigt — at der fra statsmagtens side skabes mulig-hed for at råde bod på nogle af de vanske-ligheder, teatret må kæmpe med, og det i øvrigt så meget mere som der til den na-tionale scene, der ganske vist har specielle opgaver, det erkender jeg, ydes meget store summer i årlige tilskud. Hvis Danmark har råd til at give det kgl. teater et tilskud, som det var tilfældet sidste år, på 17 mill. kr., så må vi også kunne hjælpe 6 privatteatre i hovedstaden, 3 eller måske 4 landsdels-scener, 1 skolescene og 6 rejsende teater-selskaber samt visse kommunale teatre med et årligt beløb på 7-8 mill. kr. Det er simpelt hen et spørgsmål om at tage et tilbørligt

[Gottschalck-Hansen.]

hensyn til det private initiativ såvel som til den del af landets befolkning, der bor vest for Valby Bakke.

Lovforslagets idé er god, og den giver ikke anledning til bekymring, bortset fra at det i fantastisk grad er en bemyndigelseslov, hvilket måske nok kan give anledning til nogen ængstelse, ikke mindst når man betænker, at det er den højtærede kulturminister, der skal dirigere farten. Vi, der kender minister Bomholt, ved, at han er i besiddelse af en vældig dynamik, der stundom synes uden hæmninger. Som den digternatur, han er, bliver han let bytte for en frodig fantasie flygtige fantastier, der får det hele til at løbe løbsk.

Når jeg ved denne første behandling giver principiel tilslutning til lovforslaget, er det i håb om, at ministeren vil gøre min bekymring til skamme og administrere loven med sund, nøgtern, økonomisk ansvarsbevidsthed. Jeg vil være taknemlig, om ministeren allerede i dag, hvor vi står ved optakten til denne interessante lovgivning, vil give tilsagn om mådehold og forsigtighed, når loven engang bliver realitet.

Lovforslaget bygger stort set på den betænkning, der blev afgivet i december 1960 — i øvrigt den tredje teaterbetænkning, der er afgivet inden for de sidste 15-20 år. Det er sjældent, at betænkninger er særlig spændende læsning. Denne er det. Det har virkelig været både morsomt og interessant at fordybe sig i dette calypsofarvede værk og deri møde de mange vel motiverede grunde for det lovforslag, betænkningen har affødt.

Man foreslår det nuværende bevillingssystem bevaret og fraråder at lade teaterdriften overgå til fri næring. I og for sig er jeg mest tiltalt af tanken om fri næring for al teaterdrift, ganske på samme måde som mit parti sammen med partiet venstre — som det ærede medlem hr. Harald Nielsen ganske rigtigt betonedede det — meget stærkt er gået ind for fri næring med hensyn til biografdrift og en del af det høje tings medlemmer, også inden for de to partier, for fri næring med hensyn til radio.

Jeg kan erklære mig helt i overensstemmelse med de synspunkter, det ærede medlem hr. Harald Nielsen har givet udtryk for, men jeg erkender, at det med den tilskudsordning, som lovforslaget tilsigter, er nød-

vendigt, at vi har hånd i hanke med, hvem og hvor mange der skal nyde godt af statens subsidier. Det kan selvfølgelig godt ske, selv om teaterdriften overgår til fri næring, men skal statsmagten optræde som mæcen, må den selvsagt også være medbestemmende med hensyn til, til hvem og i hvilken udstrækning den økonomiske bistand skal ydes. Jeg vil dog som det ærede medlem hr. Harald Nielsen også mene, at vi kan komme tilbage til dette spørgsmål i det udvalg, der utvivlsomt bliver nedsat.

I den skriftlige fremsættelse omtaler ministeren ganske periferisk det forbud, der i § 5, stk. 3, nedlægges imod, at bevillingshavere driver teaterforlagsvirksomhed i Danmark. Jeg må tilstå, at jeg har svært ved at dele den bekymring, ministeren giver udtryk for. Hvad i alverden skulle det kunne gøre, at en bevillingshaver også driver teaterforlagsvirksomhed? De argumenter, der fremføres i betænkningen på siderne 168-169, forekommer mig ikke særlig overbevisende. Hvis der virkelig kunne konstateres misbrug af en sådan tosidet virksomhed, kunne man bare lade være med at yde tilskud fra statens side. Der står jo ingen steder, at det offentlige skal yde hjælp, men derimod at det kan gøre det. I øvrigt tror jeg ikke, at der vil fremkomme mange eksempler på, at bevillingshavere også driver forlagsvirksomhed, så den foreslåede bestemmelse synes jeg lige så godt man kunne stryge. Når jeg i det hele taget omtaler dette i virkeligheden ret beskedne spørgsmål, er det, fordi det indebærer et princip, som jeg føler mig lidet tiltalt af.

Jeg er ikke udelt begejstret for lovforslagets § 7, der omhandler den sikkerhed, der skal stilles af bevillingshaverne. I enkelte tilfælde, hedder det, kan sikkerheden stilles i form af en statsgaranti, og i så fald er det ministeren, altså ministeren for kulturelle anliggender, der suverænt afgør statsgarantiens størrelse. Det er, synes det mig, en temmelig stor bemyndigelse at give den højtærede minister. Jeg mindes jo, dengang Danmarks socialminister hed Julius Bomholt, hvordan denne socialminister med et pennestrøg udnævnte 6 partifæller, 6 socialdemokratiske folketingsmænd, til formænd for tilsynsråd under dansk åndssvageforsorg. Hvis en tilsvarende fremgangs-måde tænkes anvendt med hensyn til de

[Gottschaick-Hansen.]

100 000 kr., der agtes brugt til statsgaranti, vil man komme til at opleve en favorisering af Arte, Andelsteatret og andre ligesindede på bekostning af anden teaterdrift, og dette vil selvsagt ikke kunne tolereres. Jeg vil gerne bede ministeren nærmere præcisere, hvad der forstås ved „enkelte tilfælde“, og præcisere det noget mere fyldestgørende, end det er gjort med de almindelige bemærkninger, der i denne forbindelse er nedfældet i den skriftlige fremsættelse, ligesom jeg vil være mere tryk ved et tilsagn om, at man ved administrationen af loven kun vil tage saglige hensyn og aldrig skele til politiske sådanne.

Det er med glæde, jeg konstaterer den interesse, der bliver landsdelsscenerne til del. Selv om der kun er tale om en kodificering af den gældende tilskudsordning, hvorefter staten yder halvdelen af driftsunderskuddet imod, at kommunerne dækker den resterende halvdel, er der dog den væsentlige forbedring, at staten kan dække og skal dække 75 pct. af landsdelsscenernes bygningsudgifter. Disse Thaliateatre eller skuespilhuse i Ålborg, Århus og Odense har jo alle for længst passeret den første ungdom. Ålborg teater er bygget i 1878, Århus teater i 1900 og Odense teater i 1914. De er altså henholdsvis 84, 62 og 48 år gamle, måske ikke nogen høj alder for bygninger, men det er dog alligevel bygninger, som tid efter anden skal gennemgå reparationer og istandsættelser, og selv om en nødtørftig vedligeholdelse har fundet sted, har det dog næppe været muligt at holde dem i en helt forsvarlig stand. Dette kan der lykkeligvis nu rådes bod på.

Lovforslaget opererer imidlertid ikke alene med bestående landsdelsscener, men åbner også adgang for oprettelse af eventuelle nye, hvor sådanne måtte være påkrævede. I så henseende synes jeg ministeren peger på noget værdifuldt ved at rejse tanken om en sønderjysk landsdelscene. Jeg vil på mit partis vegne og også personligt med den største glæde give tilslutning til, at denne tanke realiseres, ligesom jeg finder det helt i sin orden, at der, når de fornødne betingelser er til stede, kan ydes tilskud også til kommunal teaterdrift, således som lovforslaget anbefaler det. Selv om der finder en stabilisering og eventuelt en udbygning

sted af de stationære teatre, er der dog alligevel store, meget store områder i vort land, der rent teatermæssigt ikke betjenes i en sådan grad, som man kunne ønske det.

Det er derfor af den allerstørste betydning og for mig at se noget af det allermost værdifulde ved lovforslaget, at der i § 15 hjemles adgang til en fast og mere velordnet form for støtte til de rejsende teatre, en mere fastordnet form end den vilkårlighed, der hidtil har været praktiseret. Jeg tror ikke, at det kriterium, der hidtil har ligget til grund for tildeling af statsstøtte, er saglig forsvarligt. Det afgørende er nu engang ikke, hvor ofte et stykke opføres, og hvor mange stykker man fører frem, men derimod, hvad der ydes rent kunstnerisk, ledighedsgraden, hvad iscenesættelsen koster, hvor mange der er engageret, og selve stykkets værdi. Man bør efter min mening ved fremtidig støtte til de rejsende teatre, det være sig Andelsteatret, Arte, Dansk Folkescene eller de for tiden eksisterende tre privat organiserede teaterselskaber, i højere grad end hidtil tilgodese kvalitet og ledighed.

Det i § 15, stk. 4, nævnte fællesorgan vil jeg gerne have at vi skal drøfte nærmere i det kommende udvalg. At vi i det hele taget skal have et sådant organ, er jeg ikke helt overbevist om. Men skal vi have det, vil det være naturligt, at vi nærmere drøfter dets sammensætning, arbejdsområde og bemyndigelse, således at man ikke senere bliver udsat for ubehagelige overraskelser. Man har jo før set, at den slags organer udviklede sig på en uheldig måde; men det kan vi som sagt drøfte nærmere under udvalgsarbejdet.

Lovforslagets paragraffer om teaterbygninger kan jeg, som det fremgår af, hvad jeg tidligere har sagt, stort set tilslutte mig, ligesom jeg finder det ganske naturligt, at de andre kunstarter, opera og ballet, får de samme muligheder for støtte, som man nu tiltænker skuespilkunsten.

Hvad teateruddannelsen angår, er den omtalt i en enkelt paragraf, § 24, hvor der står nogle ganske få ord. I virkeligheden er spørgsmålet om en helt tilbunds gående teateruddannelse af den allerstørste betydning, og jeg advarer imod, at dette problem bagatelliseres. Skal staten støtte scenekunsten i Danmark, må vi også have vished

[Gottschalck-Hansen.]

for, at det, der opføres, er kunst, og at de, der optræder, er kunstnere og ikke nogle tilfældige badutspringere eller dilettanter. Jeg formoder, den højtærede minister vil være villig til en nærmere drøftelse af dette uddannelsesproblem i udvalget.

Skolescenens virksomhed er jo så velkendt og anerkendt, at man kun med sympati og velvilje kan se på, at skoleeleverne får lejlighed til at se god teaterkunst. Der må utvivlsomt på det område ske en omlægning, måske ved tilskud til kollektivt billetkøb, hvad lovforslaget også giver adgang til. Måske vil det kunne træde i stedet for den bestående ordning og skabe en bedre og mere rationel udnyttelse af de bestående teatre og deres drift. Hvad tilskuddet til kollektivt billetkøb i det hele taget angår, så åbner det, synes jeg, et interessant perspektiv. Men jeg er enig med det ærede medlem hr. Harald Nielsen i, at det indebærer også en risiko, en fare, og jeg synes, spørgsmålet er særdeles velegnet til udvalgsbehandling, da misbrug af disse tilskud meget let kan finde sted.

Alt i alt finder jeg lovforslaget tiltalende, og jeg er villig til en positiv medvirken i det forestående udvalg.

Med hensyn til det andet lovforslag, det, der omhandler biografteaterloven, er dette i nogen måde en konsekvens af det første lovforslags § 31, der siger, at fremtidige tilskud til teatres drift skal optages på de årlige bevillingslove. Dette betyder selvsagt, at den del af filmsfondens midler, der hidtil har været anvendt til støtte for teaterdrift, nu frigives, og der bliver således, hvis man fortsat opretholder filmsfonden, ledige penge til rådighed. Nu er den højtærede minister for kulturelle anliggender jo ikke den, der melder pas, når det gælder om at finde på nye opgaver og andre virkeområder. Undertiden kunne man ønske noget mindre aktivitet fra ministerens side. Jeg er ikke umiddelbart tilhænger af, at man søger lovens beløbsgrænse for tilskud til de enkelte formål ophævet, ligesom jeg allerede på nuværende tidspunkt vil tage forbehold over for forslaget om at udvide dispositionsbeløbet fra de nuværende 100 000 kr. til 200 000 kr. fordelt med 50 000 kr. til undervisningsministeriet og 150 000 kr. til ministeriet for kulturelle

anliggender. I så henseende er jeg helt enig i de betragtninger, det ærede medlem hr. Harald Nielsen har givet udtryk for. Det er jo, højtærede minister, ikke alene teatret, der befinder sig i en krise, det samme er jo i allerhøjeste grad tilfældet med biografteatrene. Hvis man ophævede filmsfonden eller i det mindste gjorde den væsentlig mindre, ville afgifterne blive mindre, og billetpriserne kunne gøres billigere, fremmødet af biografgængere ville utvivlsomt blive større, og man ville virkelig hjælpe den befolkningsgruppe, der har biograferne, og som er inde i nøjagtig de samme vanskeligheder som dem, der driver teater. Jeg anbefaler dette til den højtærede ministers velvillige overvejelse. Vi har også ansvar for biografteaterejerne, og vi er efter min mening også forpligtet til at støtte dem i deres akutte vanskeligheder.

Da begge lovforslag formentlig skal i samme udvalg, bliver der jo rig lejlighed til en mere indgående drøftelse af de mange enkeltheder, så meget mere som dette lovgivningsarbejde ikke skal gennemføres i indeværende samling, men kun er, om jeg så må sige, en opfordring til dans. Det er et udspil, og vi er villige til at arbejde positivt og velvilligt med selve problemerne.

Jeg skal med disse bemærkninger tilsige min medvirken til, at vi, for så vidt angår begge lovforslagene, må finde frem til en god og tilfredsstillende løsning — som vi forhåbentlig alle kan enes om — af dette meget interessante og levende problem.

Helge Larsen: Jeg vil gerne begynde med at give udtryk for min gruppes tilslutning til de hovedlinjer og det hovedsigte, som indeholdes i den højtærede kulturministers forslag til teaterlov. Deri ligger naturligvis ikke, at vi kan være enige i alle enkeltheder, men vi er indstillet på en meget velvillig behandling af lovforslaget og indstillet på at medvirke til at nå frem til de mål, man stiller sig. Må jeg hertil føje en kompliment for den, synes jeg, overordentlig klare og systematiske opbygning, som dette lovforslag har fået.

Skulle jeg dernæst sige et par ord om det, jeg ikke finder ganske tilfredsstillende, så er det i første række spørgsmålet om uddannelse af scenens personale. Jeg erkender

[Helge Larsen.]

vel, at der er udført et stort arbejde af elevskoler ved eksisterende teatre; men som det allerede er gjort her i dag, vil også jeg gerne rejse spørgsmålet, om tiden ikke nu er til, at vi får oprettet et teaterakademi. Den højtærede minister gør i sin fremsættelsestale opmærksom på, at den dramatiske kunst jo har sin oprindelse i det gamle Hellas. Det samme gælder billedhuggerkunst og arkitektur. Vi har for disse 2 kunstgrenes vedkommende i lange tider haft et akademi. Det forekommer mig, at det ville være rimeligt, om vi nu også fik oprettet et akademi for den dramatiske kunst og for dens mange forgreninger, derunder også den forbindelse, som jo er imellem TV og teatret, de krav, der stilles til TV-teatret og til den dramatiske kunst, som den praktiseres i teatrene. Og jeg vil gerne føje til, foranlediget af et par bemærkninger af det ærede medlem hr. Gottschalck-Hansen, at når jeg så varmt ønsker oprettelse af et sådant teaterakademi, er det ikke for at få en institution, der skal være et smagende selskab eller en censurerende institution over for „badutspringere“ — jeg citerer det ærede medlem hr. Gottschalck-Hansen. Vi ønsker kun af et teaterakademi, at man her skal have en institution, hvor man ikke alene kan lære teaterhistorie og teatrets virkemidler at kende, men også og ikke mindst kan eksperimentere med de mange nye muligheder, som byder sig ved samarbejdet imellem teatret, som vi hidtil har kendt det, og TV-teatret.

Må jeg så dernæst blot gøre et par bemærkninger om spørgsmålet bevillingssystem. Jeg har rent umiddelbart ikke meget tilovers for et bevillingssystem. Jeg erkender, som det også fremgik af den højtærede ministers fremsættelsestale, at der måske i ønsket om at kunne bevare det, man betegner som det litterære teater i modsætning til underholdningsteatret — nu er det vel ikke så let at drage skillelinjen mellem de to grupper — ligger en argumentation for at bevare bevillingssystemet. Jeg forstår, at ministeren og ministeriet er kommet til det resultat. Jeg ville dog meget gerne have, at man i udvalget drøfter det igennem og også indhenter oplysninger om, hvorledes systemet er i andre lande.

Om støtten til landsdelsteatrene har jeg ikke andet at sige, end at den kan mit parti fuldt ud tilslutte sig. Jeg ser med stor glæde, at der gennem lovforslaget kan skabes mulighed for at oprette nye landsdelsscener, og her kan der vel i særlig grad blive tale om en scene for Sønderjylland eller den sydvestlige del af landet. Hvis man ser på de faste scener, der eksisterer i dag, ser vi, at der er faste teatre i København, Odense, Århus og Ålborg, og det peger umiddelbart mod at placere et landsdelsteater i den sydvestlige del af landet, måske ganske særlig i Sønderjylland.

Jeg har en enkelt bemærkning at gøre om nogle bestemmelser, som forekommer mig at være måske knap så koncist udformet, som det kunne være ønskeligt, men jeg skynder mig at føje til, at det måske ikke er muligt at give dem en koncis udformning. Jeg tænker på bestemmelserne om støtte til selvejende institutioner til bevarelse af teaterbygninger, en bestemmelse, som jeg også gerne ser gennemført, fordi det naturligvis er den væsentligste og første forudsætning for teaterdrift, at der eksisterer teaterbygninger. Men når jeg nævnte, at strammere bestemmelser måske ville være ønskelige, var det ud fra en sammenligning med anden lovgivning, som omhandler statslån eller statsstøtte til selvejende institutioner, hvor man har faste regler for, i hvilken udstrækning disse lån og denne støtte kan gives. Det kunne måske være rimeligt at give tilsvarende regler her. Men jeg erkender, at det kan ligge sådan, at det er højst praktisk og hensigtsmæssigt over for de formål, man vil have opfyldt, at man har knap så stramme, knap så nøje udformede bestemmelser. Det er et af de spørgsmål, jeg gerne ville have vi skulle se på i udvalget.

Så til sidst blot et par bemærkninger om princippet økonomisk støtte til teatrets kunst. Jeg tror — som det allerede er blevet nævnt her i dag — at man skal indstille sig på, at dette at drive teater i vore dage er — som det vist altid har været — så kostbart, at hvis publikum skulle betale den fulde pris derfor, ville det blive en kunstart, som ville være forbeholdt de få. Det gamle Hellas havde jo meget store udgifter til den dramatiske kunst, og det har man så vidt mig bekendt haft til alle

[Helge Larsen.]

tider. Jeg finder det derfor rigtigt, at man fra statens side går ind med den fornødne støtte. Jeg har lyst til dertil at føje en særlig påskønnelse for den billetkøbsordning, som foreslås gennemført, og kan man udvide den ud over det, der indeholdes i lovforslaget, tror jeg det ville være meget gavnligt. Biletkøbsordningen har jo den meget store fordel, at støtten her gives — om jeg så må sige — direkte til det fyldte teater, hvorimod den nødvendige støtte, der består i at medvirke til at bringe underskuddet ud af verden, godt kan gives til et teater, der ikke har været så fuldt. Men også af den grund tror jeg denne billetkøbsordning vil være heldig at indføre. Det er, efter hvad der er oplyst for mig, ikke mindst i kraft af sådanne vel udformede og særdeles vel fungerende billetkøbsordninger, at de tyske teatre kører med så stor succes i disse år.

I øvrigt er det vel ikke for optimistisk at tro, at det nye kendskab til teatrets kunst, som TV-teatret formidler til mange mennesker, som hidtil ikke har haft mulighed for at lære den dramatiske kunst at kende, på længere sigt vil medvirke til at øge og stimulere interessen for teatret. Jeg er ikke her ganske enig med det ærede medlem hr. Gottschalck-Hansen, der mente, at folk ville foretrække at sidde hjemme og se TV-teatret fremfor at bevæge sig hen til teaterbygningen og overvære en forestilling; men det ærede medlem hr. Gottschalck-Hansen dementerede dog delvis sin påstand med den beretning, han gav om sit besøg i revyteatret — et besøg, han ganske vist fortrød, men han bevægede sig dog derhen. Jeg tror ikke, man skal frygte på lidt længere sigt, at TV-teatret vil kunne gøre de andre teatre overflødige. Der er en væsensforskel mellem TV-teatret og det teater, hvor man har samspillet mellem publikum og skuespillerne. TV-teatret kan meget vel medvirke til at stimulere interessen for det levende teater.

Jeg tror derfor, vi kan opleve, at den

støtte, som her foreslås givet til det levende teater, vil medføre, at vi om nogle år vil se teaterkrisen være — om ikke overvundet, så dog af langt mindre omfang end i dag. Dermed skal jeg anbefale lovforslaget.

Morten Lange: På forhånd må man vel formene, at teaterkunsten skulle være en af de allervanskeligste kunstarter at få til at give tilfredsstillende resultater. Den kræver så forfærdelig mange menneskers fulde medvirken, den kræver forfatterskab, den kræver instruktion, den kræver skuespillere. Alene disse kunstneriske faktorer, som skal sammenkædes og virke i én ånd, er det naturligvis hver enkelt gang et puslespil at få til at falde til rette, sådan at de danner et fremragende mønster. Det lykkes af og til, og når det lykkes, må det siges at være et tegn på, at det er en kunstart med en enorm tradition gennem tiderne, og hvis regler er kendt af mange, og som sagt, det er klart, at hver gang et teaterstykke har givet sådanne resultater, må samfundet møde resultaterne med den yderste respekt.

Men samtidig er det jo ikke sådan, at for at få et sådant kunstnerisk resultat frem er det kun de kunstneriske indsats, der er nødvendige, og det, dette lovforslag tager sigte på, er naturligvis også kun i mindre udstrækning at få forfattere o. lign. til at nemme den kunst, som de prøver på at arbejde i. Det hele lykkes jo ikke uden en passende økonomisk ramme, og der skal også en direktør til, som helst skal have nogen forstand på teaterkunst.

Derudover kommer der et væld af økonomiske faktorer, og først og fremmest er der naturligvis de huse, alt dette skal foregå i — huse, som er indviklet indrettet, som er dyre, og som det faktisk er overordentlig længe siden der har været nogen rigtig grøde i at bygge her i landet. Jeg er fuldstændig enig med den ærede ordfører for socialdemokratiet, som mente, at de gamle teaterbygninger passende kunne ekspropri-

[Morten Lange.]

eres. Det er faktisk overordentlig vigtigt, at samfundet sikrer sig disse bygninger; men det er måske endnu mere vigtigt, at man ser at få anvendt nogle midler til at få bygget nogle nye teaterhuse — vi trænger så sandelig til dem. Det er ejendommeligt at se, at et samfund så rigt, som vort er i dag i sammenligning med, hvad der var tilfældet for 100 år siden, knebent kan magte at løfte den opgave at bygge nye teaterhuse.

Og så kræves der altså publikum til at fylde teatrene. Her må jeg indrømme at jeg ikke er så forfærdelig distraheret af den øjeblikkelige situation, som andre har været. Det er jo således med økonomien, at der nu til dags, for at et teaterstykke skal „gå hjem“, skal kunne bære sig, kræves større publikumsfyldning end før. Jeg tror ikke, at antallet af teatergængere her i landet er faldende, men jeg tror, at for at teatrene kan køre, må fyldningsgraden være i stadig stigen, og det er naturligvis et krav til teatrene. Jeg tror ikke, det bliver så forfærdelig vanskeligt at få en sådan stigning til at foregå i en jævn og rimelig takt, hvis man følger den ekspansive tendens i teaterlivet, som dette lovforslag formodentlig giver en rimelig basis for.

På den anden side synes jeg dog, det vil være rimeligt med en ganske lille sidebemærkning til det ærede medlem hr. Gottschalck-Hansen, som var så letsindig at komme med en engroskritik af visse dele af teatret. Jeg troede, at det eksempel, vi just har haft med borgmesteren i Ålborg, der var lidt uheldig, havde gjort tilstrækkeligt til at afskrække fra den slags almindelige angreb på teatret for lummerhed. Det er frivilligt, om man vil gå i teatret eller ej, og hvis man er bange for, at klimaet skal være for lummert, behøver man ikke at søge de nedrige steder — man kan bare blive hjemme; der vil stadig væk være tilstrækkelig mange mennesker, som nok skal kunne tåle klimaet. Jeg har i øvrigt ikke indtryk af, at vi her i landet har et særlig lummert teaterklima; der er ikke sådanne excesser på dette område, at der er nogen grund til at fremdrage det, hverken fra dette høje tings talerstol eller fra andre talerstole.

Men for at se lidt nærmere på, hvad lov-

forslaget går ind på af områder, må jeg sige, at de låneordninger, lovforslaget forudser, i al almindelighed synes at være rimelige, og især må man med glæde se på de publikumbilletkøbsordninger, som skitseres i lovforslaget. Jeg anser det for at være en så værdifuld nydannelse, at jeg — selv om det naturligvis må være med den yderste tøven — vil tro, at mit parti vil lade sig formå til at medvirke til at udstrække ordningen endog til militæret — eller for at sige det på en mere korrekt måde: jeg anser det for at være uhyre fornuftigt, hvis de folk, der må kaste deres tid hen ved at være soldater, kan få en rimelig lejlighed til en kulturel oplevelse i den ellers så lidet kulturelt prægede tid.

Lovforslaget — der jo omfatter landsdelsscener, rejseselskaber o. s. v. — er vel nok sådan indrettet, at det kan udstrækkes langt nok. Der gives måske ikke helt tilstrækkelig plads til forsøgsarbejde, forsøgsteatre o. s. v., og det kan godt ske, at vi skal se lidt på det. Men så vidt jeg kan se, kan det med lidt velvilje strækkes langt nok; imidlertid skal velvilje somme tider gøres specificeret, så måske der ville være grund til at tage lidt mere sigte også på den eksperimentelle virksomhed inden for teaterlivet.

Der er grund til under udvalgsarbejdet at diskutere, om et andet og bestemt ikke eksperimentelt område ikke skal med. Det er jo således, at det kgl. teater har sine forhold ordnet ved lov, men samtidig er det således, at det helt store teater her i landet i dag er radio- og fjernsynsteatret. Jeg kan godt se, at det kan være ubekvemt at få begge de to institutioner ind under den lovgivning, der her er tale om, men det var dog nok rimeligt at gå lidt længere og få det virkelig teatermæssige koordineret. Jeg ser det kgl. teater nævnt et par gange i rækken af de institutioner, som skal rettes op efter loven. Derimod ser jeg ikke radio- og fjernsynsteatret nævnt, men jeg er helt sikker på, at man kunne nå frem til en bedre koordinering på forskellige områder, hvis man trak disse to institutioner direkte med ind under de organer, man tænker på at skabe.

Dette gælder nu for øvrigt i særlig grad for det teaterakademi, som jeg da heldigvis har hørt at også et par andre ordførere går ind for, og som jeg anser for at være impe-

[Morten Lange.]

rativt, hvis vi skal nå frem til en virkelig effektiv uddannelse i skuespilkunsten. Jeg tror, at skabelsen af et sådant teaterakademi i højeste grad er oppe over byen, og det kan naturligvis kun rigtig komme på sin plads, hvis både det kgl. teater og radio- og fjern-teatret medvirker. Jeg tror, det vil være rimeligt at få en sådan institution skabt i forbindelse med ændringen af denne lovgivning, og det vil naturligvis kun være muligt, dersom disse to store magter inden for området bliver draget tilstrækkelig meget ind i arbejdet.

Lovforslaget bygger på en fortsættelse af bevillingssystemet. Det er jo god, gammel skik, at det fra de konservatives og venstres side bør siges, at det er noget, man ser på med en vis skepsis, og selv det radikale venstres ærede ordfører bør naturligvis også ved denne lejlighed sige, at man i al almindelighed ikke synes godt om bevillingssystemer. Jeg vil nu tillade mig at fremføre, at med det beskedne antal teaterhuse, som findes her i landet, må det siges at være en ganske overordentlig rimelig betryggelse, at adgangen til at drive teatervirksomhed er et bevillingsspørgsmål, og det er der vist ikke nogen grund til at rokke ved. Jeg mistænker egentlig ikke de udmærkede ordførere, der benytter lejligheden til at lufte deres klassiske skepsis, for at have nogen dybtfølt hensigt i den retning. Husenes antal er begrænset; og så få huse der er, og så svært det vil være at få bygget nye, tror jeg nok vi skal holde os til, at det er rimeligt at have en bevillingsordning.

Det fører mig naturligt over til det lille anneksforslag, vi har til behandling: forslag til lov om ændring i biografteaterloven. Det er meget fornuftigt sammenhængende med teaterloven, men skulle man komme med en kommentar, skulle det være den, at det var vel værd at overveje, hvis vi endelig skulle til at afskaffe den dertil knyttede fond, om man ikke skulle gå til det, jeg synes er rimeligere, nemlig kommunal overtagelse af biografteaterne. Det har jeg forstået at man har gjort i Norge med overordentlig godt resultat, og det kunne være rimeligt også at gøre det herhjemme.

Konkluderende skal jeg nøjes med at bemærke den temmelig klassiske sandhed,

at staten naturligvis ikke kan købe og betale kultur. Det er ikke noget, man kan sende en ordre ind på på så og så mange millioner og derefter regne med at få det leveret. Naturligvis kan man altid søge den slags udveje, som her er foreslået: at anmode de højtærede ministre om at holde op med at regere og i stedet for sætte sig til at skrive teaterstykker. Det er naturligvis en udvej, men næppe den mest farbare. Vi må gøre os klart, at det, samfundet kan, er at skabe rammer, inden for hvilke det bliver muligt at skabe kulturelle resultater. Jeg anser de forslag, den højtærede minister har fremsat, for at være et forsøg på at skabe rammer for teaterkultur, og jeg anser det for at være et i hovedsagen heldigt mønster for sådanne rammer, og jeg tror, at hvis vi bliver enige om, at det skal være rammer af den art, der skal benyttes, vil det være en betydelig styrkelse af teaterkulturen her i landet. Der kan naturligvis altid blive tale om at ciselere rammerne på anden vis; det er vel det, vi skal gøre i udvalget, og jeg kan tilsige min medvirken til dette ciseleeringsarbejde.

Rimstad: Til den højtærede minister for kulturelle anliggender vil jeg gerne sige, at de lovforslag, vi her skal drøfte, efter min opfattelse er både grundigt og — ud fra den indstilling, som forslagsstilleren nu engang har til de foreliggende problemer — også meget dygtigt udført. Jeg har nogle forudsætninger for at bedømme kvaliteten her og også for at bedømme den højtærede ministers egen indsats ud over, hvad de skiftende teaterudvalg og teaterkommissioner måtte være kommet til, og jeg vil tilføje, at jeg, hvad den saglige bearbejdelse angår, ingen indvendinger har.

Når mit parti alligevel ikke, og jeg må oven i købet sige slet ikke, kan medvirke til de to lovforslags velvillige behandling i tinget, ligger det i noget andet end det rent saglige; det drejer sig om noget principielt. Vi ønsker for det første, at både teaternæring og biografteaternæring skal gøres til frie næringer. Jeg ser godt nok, at den højtærede minister i sin fremsættelsestale nævner, at der ikke er rettet og heller ikke kan rettes indvendinger af betydning mod bevillingssystemet. Med hensyn til teaterbevil-

[Rimstad.]

linger kan jeg til dels være enig med ministeren, men jeg er aldeles uenig, hvad biografbevillinger angår.

Når der i årevis så godt som intet røre har været om teaterbevillingerne, ligger det i, at kun et meget beskedent antal teaterledere overhovedet har bedt om en bevilling. Dette skyldes mange forhold, men først og fremmest den meget store økonomiske risiko, der i dag er ved teaterdrift, og det yderst ringe antal lokalemuligheder, der forefindes. Det er således klart, at bevillingsspørgsmålet ikke kan give anledning til indvendinger af betydning, når så godt som enhver ansøger, der melder sig i det ministerium, der bestyrer teaterbevillingerne, nærmest behandles som en helt, der bør bespises på prytaeion. Denne indstilling bør man ikke bebrejde ministeriet, for naturligvis er der grundlag for bekymring med hensyn til det aftagende teaterbesøg, og der er først og fremmest grund tilskuespillerbeskæftigelsesmæssig bekymring. I parentes vil jeg her gerne indskyde, at dette beskæftigelsesmæssige spørgsmål dog ikke altid af ministeriet gives den betydningsfulde plads, som hensynet til, at det drejer sig om menneskeskæbner, tilskynder til. Jeg skal her blot nævne den mangel på gustent overlæg over for nedlæggelse af en arbejdsplads, som den høje regering demonstrerede, da det drejede sig om at få Radio Mercur ud af verden.

For at vende tilbage til bevillingsprincippet vil jeg sige, at man bør jo ikke i sin stilling til et princip lade sin holdning afgøre af chancerne for, at princippet virkning kommer frem eller ej, og det princip, der ingen virkning har med hensyn til en teaterbevilling, kan have stor og uheldig virkning, når det drejer sig om en mere lukrativ biografteaterbevilling. Jeg har selv fra første parket som den, der indrettede teatret, haft lejlighed til at studere, hvordan bevillingssystemet hindrede ejeren af Nygade Teatret i at udnytte sit teater efter dets oprindelige formål: fremvisning af levende billeder, hvordan han i en årrække tabte penge herpå og først, da flere teaterbevillingshavere var gået mere eller mindre fallit i denne bygning, fik lov til på ny at anvende den til biograf. Det er naturligvis et særlig grelt eksempel, men det var nok til kraftigt at forøge min afsky for bevillingssystemet.

Vi vil derfor for det første på grund af den stilling, der i lovforslaget tages til dette bevillingssystem, afholde os fra medvirken til forslagets gennemførelse.

For det andet finder vi, at man efter i en lang årrække at have gjort lidt for lidt for den private teaterdrift, som nok kunne have trængt til at blive aflastet for en del af den byrde, som gennem forlystelsesafgiften har tynget katastrofalt på erhvervet, nu er ved at køre helt og aldeles over i den anden grøft ved, med dette forslag ligesom at forgyldte alt, hvad der har med teater at gøre, og gøre det med statskassens midler. Efter lovforslaget udstedes der 23 løfter om støtte, lån og tilskud inden for 11 grupper. De 11 grupper er: teaterdrift, teaterbygninger, teaterlokaler, teaterrekvisitter, teaterturneer, elevskoler, skolescener, billetkøbsordninger, administration af billetkøbsordninger, forøgelse af teaterinteressen og internationalt teatersamarbejde. Det burde selv for en meget tilskudsglad regering som den nuværende være for meget. Det er i hvert fald alt for meget til, at vi kan medvirke til at fremme lovforslaget.

Det ligger imidlertid ikke således, at vi afviser enhver mulighed for statens støtte til teaterkunsten. Vi har megen sympati for den tanke, at staten f. eks. gennem kulturelle institutioner, der er egnet til formålet, støtter fremførelsen af dramatiske arbejder, af operaer og balletter, som kan have betydning for folkeopdragelsen, og som af økonomiske grunde ellers ikke ville kunne sættes op. Men vi ønsker, at man skal tage stilling i hvert enkelt tilfælde, og vi ønsker først og fremmest støtten ydet gennem eventuel fritagelse for forlystelsesafgift, således som man i dag støtter kunstnerisk og kulturelt værdifulde film. At ville støtte i flæng blot med den bemærkning, lovforslaget gør f. eks. til landsdelsscenerne, at de skal opføre de bedste stykker, kan ikke være rigtigt — for hvad er de bedste stykker? Vil bedømmelsen her ikke altid være så subjektiv, at denne bestemmelse i loven får et næsten komisk skær?

I øvrigt vil det af de 11 tilskudsberettigede områder inden for teatrets verden, som jeg nævnte før, fremgå, at den foreslåede støtte skal ydes ud fra en alt for voldsom lyst og trang til at indføre statsstøtte på dette felt. Teatrets kunst er en

[Rimstad.]

nødvendig kulturfaktor og derfor en nødvendig samfundsfaktor, siger den højtærede minister i sin fremsættelse. Ja vel, men teaterbesøg er nu engang også noget, som befolkningen skal indlade sig på frivilligt for sin egen opbyggelses eller fornøjelses skyld. Det er derfor efter vor mening forkert først at lade staten yde en helt overdimensioneret støtte til teaterkunsten og dernæst i samme åndedrag yde tilskud til propaganda for den samme kunst. Den demokratiske frihed må vel også bestå deri, at man har lov at sige nej, uden at man skal udsættes for pres, når staten kommer og tilbyder et af statskassen betalt gode af den ene eller den anden art. Vi kommer meget let ud i tilskuds-karikatur, hvis vi ikke tager et virkelig seriøst hensyn til dette simple forhold.

Som det vil fremgå af, hvad jeg her har sagt, anser vort parti den højtærede ministers forslag for alt for vidtgående med hensyn til statsstøtte til, at vi kan være med. Vi afviser ikke en sådan støtte fra statens side på dette område, men også her ønsker vi først og fremmest, at den helt skal ydes som hjælp til selvhjælp. Hvis vi ikke lægger vægt herpå, risikerer vi at komme helt ud af kontakt med befolkningens behov for det, vi her vil lovgive om. Måske bør den højtærede minister tænke på det gamle ord, der siger, at man nok kan trække en hest til vands, men man kan ikke tvinge den til at drikke. Det samme vil gælde for den skål, som den højtærede minister med dette forslag vil byde befolkningen velkommen i teatret med.

Ministeren for kulturelle anliggender (Bomholt): Jeg takker de ærede ordførere minus repræsentanten for de uafhængige for den velvillige indstilling. Der er for mig ingen tvivl om, at vi kan få en frugtbar forhandling i det udvalg, der skal nedsættes, og jeg tror, det skulle være gørligt at nå frem til en meget bred løsning af de teaterproblemer, der her er forelagt.

Det gik igennem alle udtalelserne, at teatret ikke er en luksusinstitution, at teatret er lige så livsnødvendigt som digtningen og lige så samfundsnødvendigt som biblioteket. Det er en formidler af fest og glæde, men tillige af nogle af de højeste åndelige

værdier, som de skiftende kulturer har skabt; og hvad der i vor situation er værd at bemærke, er, at tidens og stedets stærke kulturelle spænding får udtryk i bestræbelsen for samtidsforståelse og livsforståelse. Vi kan ikke undvære teatret, fordi det og kun det giver adgang til væsentlige egne af det kulturelle liv i dets særlige form. Hver generation må skabe sit teater, og her står vi i dag i de forsømte muligheds situation. Vi burde have haft en teaterlov for 25 år siden. Situationen er karakteriseret ved, at der nu kun er 5 privatteatre tilbage, alle beliggende i København og det ene stadig kæmpende for sin eksistens.

Den faktiske teatersituation ses jo på forskellig vis; bygningerne er f. eks. meget ringe. Teaterkommissionens betænkning er i virkeligheden meget skarp i sin kritik, og denne kritik kunne endda udtrykkes i langt grellere vendinger. Teatersalen er vokset ud af foredragssalen med alle de skavanker, som det indebærer for den sceniske kunst. Det er scenen med de tekniske installationer og omgivende rum, der er det afgørende moment i selve arbejdspladsen. Alt for mange arkitekter har her handlet i uvidenhed om elementære scenekrav også i relativt nye bygninger. Kun hvis den tekniske standard er i orden, kan der arbejdes økonomisk og med kunstnerisk frihed. Det er helt nødvendigt for besparelse på opsætningsudgifter f. eks., at det tekniske udstyr er i orden.

Det ærede medlem hr. Harald Nielsen stillede sig tvivlende over for nødvendigheden af bevillinger. Det ærede medlem mente, at teaterdriften i dag er et monopol, og at dette monopol snarest burde ophæves. Der er, kan jeg sige, for mig ingen idé i klemme på dette felt. Jeg ser på bevillingsspørgsmålet som en ren hensigtsmæssighedsordning. Jeg kunne tænke mig, at bevillingssystemet over for en kommende fællesmarkedsordning ville have sine værdier. Lad mig tilføje, at der ikke er afvist ansøgere, der kunne møde med et nyt teater. Der er ikke på det felt, bevillingfeltet, forsømte muligheder over for folk, der kunne ønske at få et nyoprettet teater.

Det første moment her, situationen over for fællesmarkedet, egner sig vel bedst til udvalgsbehandling. Det andet argument, jeg har fremført i bemærkningerne, går ud

[Ministeren for kulturelle anliggender.]

på, at man bør kunne opretholde det litterære teater over for det mere udprægede forlystelsesteater. Som det ærede medlem hr. Helge Larsen bemærkede, er det uhyre svært at finde et par betegnelser, der kan være nogenlunde klart afgrænsende over for hinanden. Det er næsten umuligt, men også ved disse skrøbelige betegnelser ved man hvad det drejer sig om. Jeg tror, at vi gennem bevillingssystemet endnu en stund kan sikre det litterære teaters eksistens i en truet teaterverden.

Det ærede medlem hr. Harald Nielsen var heller ikke sikker på, at det hidtidige depositum burde erstattes med en statsgaranti. Jeg ser sådan på det, at der stilles meget, meget store krav til den instruktør, den teaterkyndige mand, der bliver teaterleder. Der kræves her en overordentlig alsidig indsigt. Skal han foruden at være i besiddelse af denne indsigt også være millionær? Skal han virkelig kunne præstere de store beløb, der her kræves? Er det ikke rimeligt, at de beløb, der kan fremskaffes, anvendes i produktionen og ikke bliver til et beløb, der er lagt dødt?

Det ærede medlem kunne dernæst ønske en teaterhelhedsordning, således at også ordningen vedrørende det kgl. teater kom til at figurere som et af lovforslagets kapitler. Det er muligt, at det vil være hensigtsmæssigt, at det indgår i et kapitel for sig, men der er dog hertil at bemærke, at et udvalg i øjeblikket arbejder, som det ærede medlem jo ved bedre end nogen anden, med det kgl. teaters anliggender, og det er ikke muligt at danne sig et tilstrækkeligt klart billede af det kgl. teaters situation, før dette udvalgsarbejde er afsluttet. Formentlig sker det inden alt for længe.

Det ærede medlem gav dernæst udtryk for visse betænkeligheder vedrørende økonomien. Dertil er at bemærke, at alle de tilskud, der går ud over de i lovforslaget fikserede, skal gennem filteret her, det høje ting, gennem finansministerium og finansudvalg. Jeg gør opmærksom på, hvad der står i bemærkningerne, at man fra tysk side for tiden yder lige ved 2 mill. kr. årligt i statstilskud til scenerne i Sydslesvig — til kun 3 scener, Flensborg, Slesvig og Rendsborg — 2 mill. kr. Statsstøtten til hele det danske teaterliv, bortset fra det kgl.

teater, udgør i dag knap 3 mill. kr. årlig. Skulle det ikke være gørligt at forhøje det beløb med det i lovforslaget skitserede beløb?

Som det er fremhævet i fremsættelses-talen, lader udgifterne ved gennemførelsen af lovforslaget sig ikke opgøre med absolut nøjagtighed. Der er tale om sikre årlige tilskud på ca. 4,4 mill. kr. Hertil kommer naturligvis ekstraordinære udgifter, hvis der bliver oprettet en sønderjysk landsdels-scene, og så kommer hertil de ordinære rådighedsbevillinger og udgifter til investeringer i teaterbygninger o. s. v., ca. 1,2 mill. kr., men det vedbliver altså at være en beskednen udgiftsførelse på ca. 3,2 mill. kr. sammenlignet med det, der ydes til teatrene umiddelbart syd for vor grænse af den tyske stat.

Det ærede medlem hr. Gottschalck-Hansen var, synes jeg, rigelig arrogant i sine udtalelser vedrørende min person og andre personer. Det ærede medlem har en besynderlig trang til at korrekte anderledes tænkende med overvægt i den personlige vurdering fremsat i det ærede medlems til tider også noget besynderlige sprog. Det ærede medlems psykologiske karakteristik af mig viste, at det ærede medlem i hvert fald er en mere fantasifuld romanforfatter end jeg.

Det ærede medlem kom ind på en overordentlig farlig tankegang, da det ærede medlem sagde, at hvis staten skal optræde som mæcen, må den have indflydelse på, til hvem der bevilges penge, og på, hvad der ydes. Lad gå, at vi har indflydelse på, hvem der får et teater at lede, hvem der får et ansvar for det, også fordi vedkommende har et ansvar over for en stor skuespillerstab og andre engagerede; men hvor langt skal man gå i indflydelsen på, hvad der ydes? efter min mening er det statens opgave her at holde sig så reserveret som overhovedet muligt, således at den kunstneriske frihed respekteres. Det ærede medlem gik ud fra en gammeldags konservatisme, den, vi havde i forrige århundrede, rigelig langt ind i tilsynssystemet. Det ærede medlem sagde, at man, også når det drejer sig om støtte til rejsende teatre, burde tilgodese kvalitet og ledighed. Ja men vel ikke indblanding i repertoire, kun ved fastlæggelse af dets karakter som hovedlinje?

[Ministeren for kulturelle anliggender.]

Det ærede medlem anså det for uheldigt med den bestemmelse, hvorefter en teaterdirektør principielt ikke kan drive forlæggervirksomhed. Ja, jeg er villig til at se fordomsfrit på spørgsmålet i udvalget. Jeg gør opmærksom på, at teaterforlagsvirksomhed indeholder et magtmoment. En teaterforlægger vil kunne tilbageholde et stykke, som måske kunne pynte på en konkurrents scene, og måske forbeholde det for sit eget teater, eller han kan foretage andre handlinger, som kan krydse en saglig holdning til den virksomhed, det her drejer sig om.

Det ærede medlem nævnte ligesom det ærede medlem hr. Helge Larsen uddannelsesproblemet, og det kan vi naturligvis se på i det udvalg, der nedsættes. Det ærede medlem hr. Helge Larsen mente, at tiden nu virkelig var inde til oprettelse af et teaterakademi — det ærede medlem hr. Morten Lange ligeså — og jeg er ikke uenig med de ærede medlemmer herom. Jeg har tænkt mig, at vi ikke mindst nu i sommerens løb nærmere skulle se på, hvorledes et sådant teaterakademi i enkeltheder kan opbygges, således at der til efteråret foreligger en noget konkretere skitse til bedømmelse.

Det ærede medlem hr. Gottschalk-Hansen var inde på biografteaterloven, og det var også andre medlemmer. Må jeg hertil sige, at jeg har begrænset ændringerne i biografteaterloven til de på baggrund af dette lovforslag absolut nødvendige konsekvensændringer. En ny filmslov er under forberedelse i ministeriet for kulturelle anliggender, og jeg sigter mod en fremsættelse i en ikke alt for fjern fremtid; så ville jeg mene at tidspunktet var inde til en drøftelse af de enkeltheder, som de ærede medlemmer her var interesseret i.

Det ærede medlem hr. Helge Larsen stillede mig et spørgsmål vedrørende lån til selvejende institutioner. Det ærede medlem kunne ønske sig klarere bestemmelser og måske endda, sagde det ærede medlem, strammere bestemmelser. Jeg tvivler for mit vedkommende på, at det er muligt at konkretisere tilskudsbanerne mere, end tilfældet er, på grund af de stærkt varierede tilfælde, vi her står over for.

Det ærede medlem hr. Morten Lange accentuerede som sagt ønsket om et teaterakademi og mente, at TV måtte inddrages i billedet i selve lovforslagets helhed; også det er jo et teater. Når det drejer sig om teaterakademi, vil jeg mene, at TV må inddrages — eventuelt også økonomisk — men jeg synes ikke, det er konsekvent rigtigt at inddrage TV i selve lovgivningen her, ikke endnu.

Det ærede medlem karakteriserede lovforslaget som en rammeordning. Jeg tror, det vil være det frugtbarste, om denne karakter af rammeordning kan opretholdes, således at der bliver en rig mulighed for at danne sig erfaringer i det relativt korte tidsrum, som loven skal gælde, inden revision finder sted.

Det ærede medlem hr. Rimstad ville ikke afvise enhver tanke om støtte til teatre, men vil kun yde den i specielle tilfælde, når det drejer sig om stykker af betydning for folkeopdragelsen. I sådanne tilfælde skulle der tages stilling i hvert enkelt tilfælde. Jeg tror, det meget let kan føre til posekiggeri og censurvirksomhed af en ubehagelig karakter. Man kan i virkeligheden ikke fra politiske myndigheders side være interesseret i at gå ind i noget sådant.

Jeg mener, at foruden spørgsmålet om teaterbygninger er det meget vigtigt at få hele sagen om publikumsorganisationerne frem i lyset. Det er jo i kraft af publikumsorganisationerne, Volksbühne, man i Tyskland har løst problemet, og der er jo også i vidt omfang publikumsorganisationer i Sverige. Vi har teaterforeninger. De er endnu få, men de kan udbygges, og her stiller teaterkommissionsbetænkningen sig også positivt, omend den ikke stiller det forslag, vi har anset det for ønskeligt at stille. Jeg mener, at publikumsorganisationer vil give teaterdriften større stabilitet, en sikrere økonomi og, hvad der er vigtigt, en større kunstnerisk frihed i repertoirevalg, valg af kunstnere o. s. v.

Det ærede medlem hr. Niels Matthiasen var inde på en række problemer og omtalte bl. a., at § 16 i kapitel 4 kunne opfattes som en løfteparagraf også findende anvendelse, hvor forsøgsteatre søger at kæmpe sig frem. Jeg vil mene det samme.

Det ærede medlem fremførte i øvrigt en række interessante tanker: planer om en

[Ministeren for kulturelle anliggender.]

landsopera og et fast balletensemble til landsdelsscenerne, og jeg synes nok, at disse tanker er værd nøjere at overveje.

Det ærede medlem gjorde også den interessante bemærkning, at elevskolerne ikke blot må tage sig af de egentlige skuespillelever, men at et akademi også har opgaver bag scenen, hvad angår instruktører, scenemestre og belysningsmestre. Alle disse forskellige brancher, der er engageret i teatret, må kunne indgå i dets uddannelse. Heri er jeg 100 pct. enig med det ærede medlem.

Så havde det ærede medlem denne tanke om de glemte værnepligtige, der burde kunne få billetter på linje med de unge under uddannelse. Selv det ærede medlem hr. Morten Lange rykkede ind til forsvar for de værnepligtige, og så skal det vel nok blive gennemført.

Det ærede medlem bemærkede dernæst, at Allé-Scenen i øjeblikket er i en interessant situation. Det er jo lykkedes hr. Melson at skaffe det økonomiske grundlag for teatrets fortsatte eksistens, men nu i formiddags, sagde det ærede medlem, var der fremsat et tilbud om salg af teaterbygningen for et beløb af ca. 1 mill. kr. Jeg vil, uden at jeg jo kan tage antydning af stilling til et problem, der her mundtligt forelægges, sige, at jeg synes, det ville være ønskeligt, om man igennem en eller anden låneordning kunne omdanne dette teater til en selvejende institution, således at man sikrer det for teaterdrift i fremtiden. Der er her forskellige muligheder, som umiddelbart melder sig til overvejelse, og vi vil, hvis vi anmodes derom, tage disse ting op til overvejelse i ministeriet for kulturelle anliggender.

Det er jo rigtigt, som det ærede medlem hr. Niels Matthiasen udtalte, at der i virkeligheden er dobbelt driftsherrevinst på teaterdrift. Måske det offentlige — som det ærede medlem sagde — burde sikre teaterbygninger ved ekspropriation, i hvert fald ved forkøbsret for staten. Der ligger utvivlsomt en rigtig tanke heri, idet man i visse tilfælde kunne ønske en forkøbsret for staten.

Det ærede medlem fremdrog spørgsmålet om amatørteatret og fandt, at det ikke var mere end lige nødtørftigt nævnt. Det er rigtigt; det er et spørgsmål, som må indgå i de kommende udvalgsforhandlinger. Jeg

er fuldstændig klar over, at amatørteatret, rigtigt drevet og rigtigt organiseret, kan skabe et overordentlig gunstigt klima for teatret i øvrigt. Det kan bidrage til at skabe bred interesse i befolkningen for teatrets kunst, og det er jo muligt, at man kan finde udvej for at støtte en konsulentvirksomhed el. lign.; men lige så rigtigt er det, at vi, hvis vi skal nå et positivt resultat, må frigøre os for den halvprofessionelle teatervirksomhed, som konkurrerer med det egentlige teater på en meget ubehagelig måde. Jeg skal gerne medvirke til at få dette forhold klarlagt i udvalget.

Det ærede medlem gjorde også nogle bemærkninger vedrørende teaterrådet. Det ærede medlem kunne ønske en repræsentation også for publikum, og det kan vi jo altid tale om.

Jeg ville altså tro, at billetkøbsordningen skal have en ret fremtrædende placering. Hidtil har man givet tilskud i forhold til de tomme pladser. Vi ville bort fra de tomme pladser tilskud og frem til en tilskudsordning, der fylder teatrene. Dansk Skolescene har her — jeg takker for de venlige bemærkninger, der er faldet — ydet en bedrift ved at organisere teatret for børn og unge. Billetkøbsordningen er gunstig også for teaterledelsen. Det giver større frihed, at der ikke efterpå skal søges bevilling til et repertoire, der måske over for de bevilligende myndigheder kan kræve en nærmere forklaring. Jo større kunstnerisk frihed, jo bedre. Jeg har en tyrkertro på, at de store organisationer, der arbejder på dette felt, det kooperative teater, oplysningsforbundene og Årte, er i stand til at samarbejde for at udbygge en mere omfattende publikumsorganisation eller mere omfattende publikumsorganisationer, således at det apparat, der kan blive nødvendigt, kan betjenes af dem alle i helhedens interesse.

Som det er sagt og betonet, er teatret en dyr kunstart, så dyr, at det klassiske repertoire — fra de græske tragedier over Shakespeare og Goethe til vore egne klassikere — ikke kan opføres uden støtte fra vort fælles samfund, men det samme er jo tilfældet med distribueringen af klassisk litteratur gennem biblioteker; også det kræver tilskud.

Hvis vi ikke ophjælper teatret, vil vi

[Ministeren for kulturelle anliggender.]

heller ikke få teaterdigtere; det blev også fremført her under forhandlingen. Der nyopføres kun et eller to danske skuespil pr. år, og det giver ikke basis for skabende kunst. Den skabende kunst vil simpelt hen visne bort, såfremt der ikke bliver en bredere adgang for teaterdriften. TV og radio er ikke nok, som måske nogle kunne tænke sig; det har til forudsætning, at der er et levende teater landet over. TV kan, som jeg sagde, medvirke til at støtte en elevskole, et teaterakademi, eller hvad man vil kalde det, men det kan ikke leve uden vekselspil med et bredt anlagt teater landet over; ellers bliver det før eller siden omgivet af det tomme rum.

En ægte skuespilkunst er nødvendig, hvis vi skal have et modstykke til den popindustri, der nu oversvømmer landet og allerede her og dér har skabt nye vaner på arbejdspladser, i restauranter og desværre også i dagligstuer. Hvis vi skal komme ud over denne konformisme, som er det industrielle samfunds minus, må det ikke mindst ske gennem støtte til dansk teater.

Justitsministeren (*Hans Hækkerup*): Det ærede medlem hr. Rimstad begrundede sin principielle uvilje mod biografbevillings-systemet med en henvisning til et konkret eksempel, nemlig Nygade Teatret. For at der ikke skal danne sig nogen myte omkring denne sag, vil jeg gerne gøre opmærksom på, at forholdet dengang var det, at ejeren af Nygade Teatret stillede aldeles horrible lejkrav, som gjorde det umuligt for den udpegede bevillingshaver at indgå en kontrakt med ham. Bevillingshaveren fik derefter bevilling til et biografteater i nærheden af Nygade Teatret, og justitsministeriet traf dengang — det ligger mange år tilbage og er før min tid — beslutning om, at så længe denne bevillingshaver drev det i nærheden liggende biografteater, kunne der i Nygade Teatret ikke indrettes biograf simpelt hen af konkurrencemæssige grunde. Da denne bevillingshaver var afgået

ved døden og en ny bevillingshaver trådte til, som ikke fastholdt dette tilsagn, blev Nygade Teatret på ny biograf med fru Bodil Ipsen som bevillingshaver. Men det, der var baggrunden for sagen dengang — og det, som førte til den situation, der var genstand for det ærede medlems principielle uvilje — var i virkeligheden ublu, næsten ågeragtige krav fra ejeren.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagenes overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Niels Matthiasen: Jeg foreslår, at lovforslagene henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Formanden: Udvalget angående forslag til lov om ændring af lov om sygehusvæsenet har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Udvalget angående forslag til lov om nukleare anlæg (atomanlæg) har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Det er meddelt mig, at udvalget angående forslag til lov om egnsudvikling m. v. ønsker at afgive mundtlig indstilling ved nævnte lovforslags tredje behandling.

Det er meddelt mig, at udvalget angående forslag til lov om ændring af lov om oprettelse af Statens kunsthåndværk og Eckersberg-Thorvaldsenfondet ønsker at afgive mundtlig indstilling ved nævnte lovforslags tredje behandling.

Der er ikke mere på dagsordenen.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, torsdag den 3. maj, kl. 13 med følgende dagsorden:

[Formanden.]

1) Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:

Forslag til lov om teatre
og

forslag til lov om ændringer i biografteaterloven. (Filmsfonden).

2) Anden (sidste) behandling af:

Forslag til folketingsbeslutning vedrørende den af den internationale arbejdskonference i Genève i året 1960 vedtagne konvention nr. 115 om beskyttelse af arbejdere mod ioniserende stråling.

3) Anden (sidste) behandling af:

Forslag til folketingsbeslutning om ændringer i rigsdagsbeslutning om valget af statsrevisorer og disses virksomhed [af Gustav Pedersen m. fl.].

Mødet hævet kl. 16³⁵.

89. møde.

Torsdag den 3. maj kl. 13.

Formanden: Udvalget angående forslag til lov om almindelig omsætningsafgift har afgivet beretning. Eksemplarer vil blive omdelt.

Den første sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:

*Forslag til lov om teatre
og*

forslag til lov om ændringer i biografteaterloven. (Filmsfonden).

Valgt blev: *Niels Matthiasen, Alsing Andersen, Andreas Hansen, Poul Hansen (Grenå), Peter Kristensen (Ålborg), Poul Nilsson, Astrid Skjoldbo, Søgaard, Helge Larsen, Harald Nielsen, Henry Christensen, Ejner Kristensen, Helga Pedersen, Gottschalck-Hansen, Hanne Budtz, Fanger og Morten Lange.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden (sidste) behandling af forslag til folketingsbeslutning vedrørende den af den internationale arbejdskonference i Genève i året 1960 vedtagne konvention nr. 115 om beskyttelse af arbejdere mod ioniserende stråling.

(Første behandling findes i tidenden sp. 4316, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 981).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Sagen sattes til forhandling.

Waldemar Laursen: Som det fremgår af betænkningen, har vi i udvalget holdt to møder, og jeg kan på hele udvalgets vegne anbefale forslaget til uændret vedtagelse.

Hermed sluttede forhandlingen.

Forslaget til folketingsbeslutning vedtoges enstemmigt med 128 stemmer.

Formanden: Der vil nu blive givet socialministeren meddelelse om denne vedtagelse.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Anden (sidste) behandling af forslag til folketingsbeslutning om ændringer i rigsdagsbeslutning om valget af statsrevisorer og disses virksomhed [af Gustav Pedersen m. fl.].

(Første behandling findes i tidenden sp. 3537, forretningsordensudvalgets betænkning i tillæg B. sp. 4754).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Sagen sattes til forhandling.